

מי האיש החפץ חיים

"זאת תהיה תורת המצורע" (ויקרא יד ב)

ויקרא רבה פרשה טז סימן ב

"זאת תהיה תורת המצורע" - זהו שכותוב: "מי האיש החפץ חיים" (תהלים לד יג). מעשה ברוכל אחד שהיה מוחר בעיריות הסמוכות לציפורן. והוא מכיר ואומר: מי שմבקש לקנות סם חיים יבוא ויטול. נכנס לעכברא זו וקרב לביתו של ר' ינאי.¹ היה ר' ינאי יושב ופושט בטרקלינו.² שמעו מכיריו: מי שմבקש לקנות סם חיים? אמר לו: בוא עלה לכאנן, מכור לך. אמר לו: לא אתה צדיק לו ולא שכמותך. התרידח עליו. עלה אצלו. הוציאו לו ספר תילים,³ הראה לו פסוק זה: "מי האיש החפץ חיים אהובים לראות טוב" (תהלים לד יד). מה כתוב אחוריו? נוצר

לשונך מרע ושפטיך מדבר מרמה, سور מרע ועשה טוב, בקש שלום ורודפהו" (שם שם טו). אמר ר' ינאי: כלימי היהי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט,⁴ עד שבא רוכל זה והודיעו: "מי האיש החפץ חיים". אמר ר' חגי: אף שלמה מכיריז ואומר: "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו" (משל בא בג) - שומר מצערת נפשו. לפיכך משה מוזיר את ישראל ואומר להם: "זאת תהיה תורת המצורע" - תורה המועיאה שם רע.⁵

שבת שלום מחלי המים

¹ עכברא היה שם עיר של ר' ינאי, משערם שמקורה בגליל העליון מדרום לצפת. נראה שבדרשה זו "נתקפה הארץ" והתקרב הגليل העליון (עכברא) אל הגليل התיכון (ציפורי). והעיקר הוא הסיפור.

² פשוט היינו ישב ולומד את פסוקי המקרא, בפשטותו ולא עוסק בדרשות. כך מצאנו גם במדרש ויקרא רבה אחר, פרשה כו סמן ז, פרשת אמרו, בדרשה על שאל ובעלת אוב: "רבי היה פשוט המקראות". ובמקומות רבים בתלמוד מצאנו שלאחר דרשה המוציאה את הפסוק מפשוטו, חוזרת הגمرا ושותאלת: "פשטה דקרה במא כתיב?"

³ בספרות הארץ ירושאלית, תלמיד ירושלמי ויקרא רבה, מופיע פעמים רבות ספר תילים במקומות ספר תהילים. גם הדרשן שלנו: ינאי, נכתב בכתב הארץ ירושלמי ינאי ביל אל"ף. ינאי עם אל"ף הוא לשון (כתב) בני בבל. ולגבי תילים (או תילים) במקומות תהילים, ראה הקדמת עמוס חכם בפירושו דעת מקרא בספר תהילים: "בלשון חז"ל נבלעה הה"א". כך בהגיה ומשם עבר לכתיבתה.

⁴ לא הבנתי את פשטתו של מקרא. ראה גם שבת סג ע"א: אמר רב כהנא: כד הוייא בר תמני סרי שניין והוה גמירנא ליה לכליה תלמודא, ולא הוה ידענא דין מקרא יוצא מידי פשוטו" (כאשר היהי בן שמונה עשרה שנה ולמדתי כבר את כל התלמוד ולא ידעתי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו).

⁵ ראה גלגולו של מדרש זה במדרשי תנחותמא (ובובר) בפרשנותו (סימן ה), שם ננכשת לסיפור בתו של ר' ינאי ונוסף שם גם התשלום שר' ינאי שילם לרוכל (שהרי זו הייתה פרנסתו של אותו רוכל, למוכר פסוקים). וזה גוסח המדרש בתנחותמא: "אמרו רבוינו מעשה ברוכל אחד שהיה מסבב בעיריות, והיה מכיריז ואומר מי מבקש סם חיים. שמעה בתו של ר' ינאי, אמרה לאביה: רוכל אחד מסבב ואומר מי מבקש סם של חיים. אמר לה: לכני וקרואי לו. הלכה וקרואה לו אצל ר' ינאי. אמר לו: איזהו סם של חיים שאתה מוכך? אל אותו הרוכל: כי, אין אתה יוציא מה הסם זהה? אל: אפיקלו כן הודיעני. אל: הבא לי ספר תהילים. הביאו לו וגיללו, והוא מראה לו מה שאמר דוד: מי האיש החפץ חיים וגוי נוצר לשונך מרע וגוי (תהלים לד יד). מה עשה ר' ינאי? נתן לו ששה סלעים. אמרו לו תלמידיו: רבי, לא הייתה יודעת הפסוק הזה? אל: הנה, אלא שבא זה ובירורו ביד". לעיתים טוב גם לבירור ולפושט פסוקים וחכמת חיים מרווח פשטוט. רוכל שלא הולך רכילה.